

„Jé, de hegyeset köpött a Móra” – Móra Ferenc 1926-os balatonboglári nyara

Bíró-Balogh Tamás*

* Szegedi Tudományegyetem

Kulcsszavak

Móra Ferenc
Szivárvány, író
Balatonboglár
irodalomtörténet

Ferenc Móra
Szivárvány
writer
Balatonboglár
History of Literature

Absztrakt

Móra Ferenc több nyarat is a Balatonnál töltött. Ezek között vannak ismertebb nyaralások, amikor is regények vagy szerelmek születtek a tó partján. Az 1926-os nyár nem ilyen. Egy nemrég előkerült ritka dokumentum azonban segíthet abban, hogy az életrajz ismét pontosabb lehessen, s újabb részletekkel gazdagodjon. Alábbiakban ezt a dokumentumot ismertetem, legyen ez egy kis adalék a Móra-monográfiához, bárki is írja meg majd azt.

1

Móra 1926 júliusában járt Balatonbogláron, de természetesen korábban kezdte tervezni és szervezni a balatoni pihenését. Június elsején kérte levélben Szentiványi Róbert segítségét: „*De ha maga Attila jelentkezne is, mégis csak kiviszem a szabadságom, legföljebb egy-két napi késéssel vonulok be a megtalálhatatlanság paradicsomába. (Már t.i. a hol engem nem lehet megtalálni.) A kvártélyt azonban minden esetre június 15-től méltóztassék a számomra kivenni, — azt, a melyiket Professzor uram megfelelőbbnek talál. Minden esetre olyan szállást, a hol takarítást is kapok, mert én semmiféle takarításához nem konyítok, legföljebb csontvázakéhoz, azokéhoz is csak ezeröttszáz éven túl*” (Lengyel 1976: 49). Szentiványit, aki ekkor Balatonboglár plébánosa volt, Móra Szegedről ismerte: Szentiványi Róbert (1880–1961) hittudományi író, írástörténész, teológiai tanár 1924-től a szegedi egyetem magántanára volt, akinek alakját a boglári emlékeit is felidéző tárcájában is megörökítette, mint „*Isten szíve szerint való nagy pap, aki belül viseli az uriumot és thummimot*” (Móra 1932: 3). Következő levelében, június 21-én már arról számol be, hogy befejezte a munkát, tehát hamarosan indulhat a Balatonhoz: „*végre sikerült leráznom a nyakamról az utolsó őst is, aki a szőregi kubikgödörökből felkapaszkodott s hozzám foghatok az úti szedelődzködéshez. Szombaton, de legkésőbb vasárnap érkezem, a menetrendnek még eddig nem értem rá utánanézni. Szíves engedelmével*

meztáviratozom, mikor érkezem, hogy a szobám rendben várjon. / Halálosan fáradt vagyok testben, lélekben s alig várom az ismeretlenség ismeretlen csöndjét és magányát” (Lengyel 1976: 51). Móra levele szerint „szombaton” vagy „vasárnap” indult, tehát június 26-án vagy 27-én, és egy szintén Szentiványinak, de már a nyaralás után, július 28-án küldött levélből azt is tudjuk, hogy július 26-én tért vissza a pihenésből, és a közben eltelt „balatoni négy hetet” Szentiványi Árpád utcai balatonboglári házában töltötte el (Lengyel 1976: 52-53). Visszaemlékező írása szerint az utca „*tán még most is őrzi az emlékemet*”: „*csúnya esős nyár volt, feneketlen dágvány az Árpád utca. Egy este ott ragadt a fél sárcipőm a kocsiu t degetjében. Mint praktikus ember, mire szárazra vergődtem, lehúztam a másik kalucsnit is, és utána hajítottam az elsőnek. Csak otthon vettem aztán észre, hogy nem is ragadt le az első, csak a lábamhoz tapadt hozzá. Az elhajított kalucsnira értem, hogy őrzi az Árpád utca. Majd egyszer kiássa valamelyik kollégám, mint Galerius császár szandálját*” (Móra 1932: 3).

Kérdés persze, hogy mivel töltötte el ezt a hónapot. Móra kikapcsolódni ment, de tudjuk, hogy van egy embertípus, aki az ún. kikapcsolódását is munkával tölti. Persze Móra is ilyen volt. Régészként indult pihenni, de a pihenés alatt íróként dolgozott.

Régészként ugyanis nem tudott. Pedig megpróbálta, a boglári Várhegyen akart kutatni: „Már a vonatból kinéztem magamnak, hogy azon töröm én ki a nyakam, ha lehet. A vasút felé néző szakadékos oldalán olyan foltokat láttam feketélni, amiket a bronzkori ősember hagyhatott ott. Úgy gondoltam, hogy kötéllel leereszkedem én odáig, s megpiszkálom a hamut, mit hagytak benne az akkori politikusok, akik bronzbaltával verték fültövön egymást. [...] A második héten aztán megkaptam a Várhegy urától a belépőjegyet. [...] Egyszer a Várhegyen bogarásztam, észrevettem, hogy reves embercsontokat kapálnak ki a munkások a szőlőben. Persze hogy roppant izgalommal siettem Gaal Gasztonhoz. Tessék, jól sejtettem én. Ha szerencsénk lesz, még az őس tökmagot is megtaláljuk. Már csak a haját természetesen, mert a belét megették az esőcsinálók. Biztosra vettem, hogy ő is örülni fog a dolognak. Hiszen vitrinben tartogatta azokat az őskori edényeket, amiket, gondolom, a kastély kapujában találtak valami építkezés alkalmával.

– Tudod-e, méltóságos uram, mi van a szőlőben?

Fanyar mosollyal válaszolt:

– A csontokra gondolsz, ugye? Tudod, Ferikém, én azt tartom, hogy amit az Isten a föld alá szánt, legjobb azt otthagyni.

– Igazad lehet – mondtam elkeseredve. – De hát miért nem hagyatod ott a krumplit, mikor azt is a föld alá szánta a Teremtő?

Ezen aztán szívből elnevette magát.

– Hát ha szüret után eljössz, majd beszélhetünk a dologról.”

Móra boglári irodalmi működéséről kevesebbet tudni, bár családi levelezéséből némi információnk erről is van. Feleségéhez írta július 12-én: „Pedig amúgy nagyszerűen érezném magamat. Rájöttem, hogy nincs pompásabb fekvőhely a jól gondozott szalmazsáknál, nem gondolod, hogy jó volna az új lakásban is bevezetni? Hogy híztam-e, nem tudom, de fogyni semmi esetre se fogytam, az ábrázatom pedig szép lilába játszó vörös-fekete. S ami mindnyájunk szempontjából legfontosabb – a kis logarléctet is beleértve – a munkakedvem is megint megjött s megszabadultam attól a depressziótól, ami otthon állandóan kínozott: t. i. hogy már nem tudok dolgozni. Már írtam vagy nyolc tárcát, de gyűjtögetem őket tartaléknak s csak egyesével küldöm a Világ-nak” (Kőhegyi-Lengyel 1987: 332-333).

Ezt a „vagy nyolc” írást azonban sajnos jelenleg nem lehet azonosítani. Átlapozva a Világ című napilap következő pár hónapnyi számait, tematikus utalást nem találtam Boglára, de a Balatonra vagy egy nyaralásra vonatkozó mondatot sem. Az egyik tárcában ugyan szó esik egy meg nem nevezett vidéki fürdőhelyről, de maga a tárcá már teljesen másról szól. Ráadásul az azonosítást az is nehezíti, amit maga Móra árult el munkamódszeréről: „előre dolgozott”, több írást megírt, amiket elszórva küldött csak a lapnak.

Egy írását mégis ismerjük, amit itt írt; ez viszont éppen hogy nem a Világ hasábjain jelent meg. Nemrég került birtokomba a Szivárvány c. ún. alkalmi lap – saját megnevezése szerint: „röpirat” – vélhetően egyetlen száma, amely a címfej szerint Balatonbogláron, 1926. augusztusában jelent meg, és Rác Endre szerkesztette.

Ennek a két lapból álló, tehát mindössze négyoldalas kiadványnak több írása is Mórahoz kapcsolódik. Azt is lehetne mondani, ő a „nagy név”. Már a címlapon – Sümegi Vilmos A Balaton jövőjéről című cikke alatt következik Móra tárcája – a tárcarovatban. Ezt – mint lényegében ismeretlen Móra-írást – érdemes teljes terjedelmében újraközölni:

Boglári éjszaka

Ahogy bekéredzett nyitott ablakomon a sötét és mellém feküdt a szalmazsákokon titkos neszeivel, eszembe jutott, hogy negyvennyolcadik születésem-éjszakája van és hazaszaladtam egy kicsit az elhagyott esztendő utcájának az elejére. Nem igen szeretem különben az ilyen szentimentális utazásokat, mert fáj rozoga csónakkal visszafelé úszni az ifúság kék vizeire és fehér fejet hajtani a fényes, fekete hajú napok ölébe. Most mégis erőt vett rajtam a legmohóbb nosztalgia és el kellett futnom a Balatonpartról a nyárej csillagfényes felbőhájóival, elomlott életem romvárosába és előkaparnom a kun puszták homokja alól fiatalságom apró cserepeit.

Megjártam a görbe kis utcát, amelynek füves ároksajtán – ó, szomorú fátum! – első meséim mondogattam, egyinges parasztfiúcska, vertfalú házak mesetudatlan szegény asszonyainak, akik ölükbe szedtek és aranykrajcárral bélelték ki rongyos kalapomat. Szalmás istállóknak küszöbén a Ráday-viselt vén lókötő ölében is ültem, aki – milyen furcsa – először tanított a Máriácska nevének ájtatos tiszteletére. Az asztalosműhelyt is megtaláltam, ahonnan fakoporsók oldalára való aranybetűket loptam ünneplő ruhámat ékesíteni és megtaláltam a lélekjárásos, zimankós téli hajnalt is, amelyen kenyérsütögető szülém kemencéjéből orzott parázzsal összeégettem a tenyerem, hogy ne kelljen minisztrálni mennem, mert borzadtam üreg templomunktól, amely hideg volt és sötét, mérgesen néztek le faláról a nagyszakállú szentek és úgy villogott az örökmécs vörös világa, mint a mesebeli király egy szeme. Az élesztőszagú boltokban is jártam, lisztes zsákok voltak az ajtóban és fekete ostor nyelék a nemzetiszín pántlikákkal és rejtelmes stelázsik méhéből szedte elő micisapkás ember a halcukrot. Az első padban ültem, mint ijedtségemű, kócos és sápadt gyerek, a pad alatt olvastam a Szép Meluzinát és lobbót vetett az arcom, mikor először írtam fel a nagy táblára ezt a szót: amor és arra gondoltam, hogy ebben benne vannak az én nevem betűi. Megint jártam az apró ablakok alatt, amelyeken belesvén, egy fehér ruha ha megvillant a lámpafényben, forró lett a fejem és megint aludtam holdas estén az ecetfás temetőben a bádög-Jézus lábánál és megint gyűlöltem az életet a kemencepárás, édeskáposzta-szagú, beragasztott ablakú szobánkban, a tarka dunna alatt összeemelegedve a fekete macskával és

megint meztőláb kergetett ki az ördög meghalni a hóba, amely nagy fehér abroszként feküdt meg az udvart – és hát igen, most megint náthás lettem, mint akkor, tizenöt éves koromban.

Nem baj no, ebből már nem lesz vers, mint akkor – az első vers, de szép mi, istenem, de szép! (Nem a vers, hanem az, ahogy aláírtam: M. F. költő!) Nem, most már nem lesz vers, csak föl kell kelni teát csinálni és duplán önteni bele a rumot, mert hűvöset lehel a negyvennyolcat kezdő embernek az éjtszaka és kifárasztott ez az út holt fiatalságom körül.

Az első vers után volt-e még valami? Nem hiszem, hogy attól kezdve az unokám születéséig történt volna valami. Járás lépcsőkön, amelyek sehoiva se vittek és utazás vonatokon, amelyek sehoiva sem érkeztek meg: ez volt az egész. Se örvényen, se förgetegen, csak szelcsönd lomha vizeken és hajóm törése nélkül jutottam el Robinzon szigetére, ahonnan immár se té, se tova. Az utolsó fehér vitorla talán most siklik el szemhatárom peremén, az élet ködlik el rajta utolsó sugaraival, – úgy, öreg Robinzon, nézz utána sokáig a Várhegyről és sóhajts, vagy sírj, vagy tombolj, olyan mindegy az.

Hiszen a vége csak az lesz, hogy le fogsz mászni a szikláról, könyvekből erdei vigvámodba és ásítózva várod a marcona indiánt, az öregséget, aki hason csúszva közeledik feléd a mangrove-bozótban és csontkezében magasan subogtatja sohasem hibázó tomahawkját.

A *Boglári éjszaka* Mórával azonosítható elbeszélője állítása szerint éppen 48. születésnapján írja sorait, azaz július 19-én, Móra ottlétének negyedik hetében, egy héttel hazaindulása előtt. Apropiója maga a születésnap és a kor múlása, a Balaton és Boglár itt csak a keret, és egy Mórára oly jellemző asszociációval máris másról kezd beszélni, a Balatonpartról egyenesen a gyermekkorába fut vissza, és a fiatalságról, az írásról, az első versről ír. Jellegzetes Móra-tárca.

A harmadik oldal egyik cikkéből pedig további részleteket tudhatunk meg Móra boglári pihenéséről. A *Móra Ferenc előadása* című tudósítás arról számol be, hogy egy jótékonysági gálán ő is fellépett. Az estet „*impozáns külsőségek között*” a Vasúti Vendéglő nagytermében tartották, azt „*zsúfolásig megtöltő estélyi ruhás közönség*” előtt, akik asztalainál helyet foglalt – többek közt – Gaal Gaszton helyi nagybirtokos, a magyar nemzetgyűlés volt elnöke, Sümegi Vilmos, a Magyar Lapkiadók Szövetségének elnöke, akinek itt volt nyaralója, Szentiványi Róbert, szegedi egyetemi magántanár és boglári lelkész, „Buday dr. egyetemi tanár”, azaz Buday Árpád régész, valamint más „*helybeli notabilitások [...] és az ország minden tájáról összegyűlt nyaraló közönség*”. A műsorban több produkció is volt, leginkább helyi zenés és színpadi előadások, amelyeknek előadói „*iparkodtak is tudásukhoz mérten művészt nyújtani*”, viszont az est „*clouja természetesen Móra Ferenc előadása volt. Az illusztris író tolltermékei nyomán jólismert kellemes magyar humorral átszőtt előadása mindvégig a nagy író szellemének megfelelő meleg légkört teremtett a teremben, melynek közönsége*

tomboló tapsviharral köszönte meg a kellemes estét a nagy adakozónak, aki hatalmas géniuszát önzetlenül állította a jótékony cél szolgálatába.”

Móra későbbi visszaemlékező írásából azt is tudjuk, miről beszélt: „*borzasztó destruktív előadást tartottam. Annak a hiteles történetét mondtam el – úgy látom, mint most –, hogy a bronzkorban miért verték agyon egymást a várhegyi emberek meg a fonyódi hegy emberei. Azért, mert az esőcsinálók nem tudtak megegyezni abban, hogy a hegyesebb végéről kell-e feltörni a tókmagot vagy a szélesebből*” (Móra 1932: 3). Célját pedig, miként az egész jótékonysági rendezvény is, elérte: „*A fényes külsőségek az anyagiakban is éreztették hatásukat, hiszen csak körül-belül is 3–4 millióra tehető az az összeg, ami Boglár közönségének példás áldozatkészsége és társadalmi harmóniája gyümölcseként a Hősök Emlékműve javára összegyűlt* (Móra 1926).” (A balatonboglári templom mellett a hősi emlékművet a község előljárósága végül csak tíz év múlva, 1936-ban tudta felállíttatni.)

A lapban még két cikk említi Mórát: ebből az egyik csak egy felsorolásban hozza mint ismert boglári nyaralót, a másik azonban egy „*fantasztikus*” történetben szerepelteti. Dr. Goitein Gábor írta Balatonboglár húsz év múlva című humoros jövővíziójában (Goitein 1926: 2–3.): „*Épp egy félórával ezelőtt szállt ki a berlin-balatoni hydroplanból Móra Ferenc, a Szépművészetügyi miniszter. Ő köszöni meg a kormány nevében a zenekarnak azt a nagy dicsőséget, amit a magyar névnek odaát szereztek.*” És jelen esetben nem a balatonboglári zenekar jövőbeli sikere a fontos, hanem az, hogy a szerző Mórát politikai pályára tereli és egyenesen minisztert csinál belőle. Ez azonban csak elsőre meglepő. A cikk írója, Goitein Gábor dr. (1885–1963) kaposvári ügyvéd, szerkesztő 1926-ban jól emlékezhetett Móra 1919-es Tanácsköztársaság melletti politikai szerepvállalására, de nem ítélte el emiatt; nem is tehetette, hiszen Kaposvárrott – szabadkőműves szerkesztőként – ő szintén szerepelt vállalt az 1919-es eseményekben, s ez is összefűzte őt Mórával. Ugyanis Móra első, 1926. január 24-én tett kaposvári látogatása és előadása után mély barátság alakult ki köztük, melyre az 1926-os boglári találkozások is ráerősítettek (Wallinger 1967: 96–117). 1932-ben megjelent Két kerítés között című kötetéhez pedig Móra írt előszót. (Fia szintén ismert alakja a Móra-irodalomnak. Goitein György [1911–1945] tanár, irodalomtörténész gyerekként ismerte meg Mórát. 1926-ban éppen Bogláron nyaraltak és a fiú naplót vezetett, melyben megörökítette az íróval történt találkozásait. Ebből tudjuk, hogy Móra beszélt nekik a cserkészek, pontosabban a cserkészvezetők bírálatáról, mesélt tanári emlékeiről, melyek később tárca-témákká lettek, és a tizenöt éves naplóíró megörökített egy közös hajókirándulást is, amelyet július 22-én tettek a Kisfaludy gőzösön Fonyód és Badacsony érintésével Keszthelyre, ahol beültek egy kávéházba, ahol „*tojást, sajtot, fagyaltot, majd cukrászsüteményt*” ettek (Wallinger 1966: 13). „*Móra bácsi*” a visszafelé úton is „*sok mindent mesélt*”. A kamasz számára nagy élmény volt az ismeretség, később is leveleztek, sőt pár év múlva Goitein György írja majd az első Móra-„*monográfiát*”: az 1934-ben

megjelent Móra Ferenc, az író című disszertációjához maga Móra szolgáltatott anyagot.)

3

Móra tehát olyan népszerű volt Balatonbogláron, hogy egy pihenős nyaralás alatt nyilvános előadás tartására kérték föl (melyet tomboló tapsvihár követett), egy alkalmi lapba kértek tőle írást, és ebben az alkalmi lapban még a jövőjét is megírták, hogy majd miniszterként Berlinből – hová máshová – a Balatonra utazik repülőgéppel.

Erről a sztárságról ő maga is beszámolt a feleségének írott és már idézett, július 12-i levelében: „*Nem maradhatok itt tovább, mert máris alig bírom a helyzetet.*” T.i. a népszerűséget. Addig csak megy a dolog, míg ismeretlen hölgyek köszöntgetnek az embernek s míg szeretetreméltóan mindenféle kenőcsöket ajánlgatnak a leégett vállam orvoslására, azzal, hogy ők nagyon szívesen vállalkoznak ápolásra. De az mégis kellemetlen, hogy az a tömérdek ember, aki itt nyüzsög, mind tudja, hogy én milyen szivart szívok, hogy aludtam, mit ettem, mikor voltam fürdeni, hány óraker megyek a postára stb. Kivallatnak pincért, borbélyt, háziasszonyt a szokásaimról s minduntalan az az érzésem, hogy egy kémektől körülvett diplomata vagyok. S akármerre sétálok Fonyódtól Lelléig, a Buday Árpád szegedi e. tanár jogász fia – leginkább ő szokott elkísérni – mindig konstatálja: – Tetszett látni? Összesúgtak. Ezek is fölismerték Móra bácsit.

Ti persze ezen mulatni fogtok s nem hiszitek el, milyen kellemetlen érzés az, ha nagyon erős a bagó és szeretne az ember köpni, de nem mer, mert meglátja valamelyik olvasó és az uzsonna-kávénál arról traccsolnak, hogy „*jé, de hegyeset köpött a Móra*” (Kőhegyi-Lengyel 1987: 332).

Móra itt persze ironizál, ugyanakkor népszerűségére jellemző, hogy nemcsak a köpései, de még az ásitásai is beszéd-, sőt médiatéma voltak. Legalábbis Karinthy Frigyes szerint, aki a Móra ötvenedik születésnapjára készült cikkben azt nyilatkozta a Délmagyarország újságírója számára: „*A napokban zsúfolt villamoson utazva, belenéztem egy útítársam újságjába. Szórakozottan olvastam az egyik cikk címét, amely így szólt: Megfilmesítik Móra ásitásait. Ma már tudom, hogy csak szórakozottságomban olvastam így a címet, mert Móra ásatásairól van szó. Akkor azonban csodálkoztam ezen a népszerűsége, de hamarosan megnyugtattam magam, és teljesen indokoltnak tartottam a dolgot, mert szerintem Móra ásitásai mulatságosabbak, mint ha más szellemeskedik*” (Lengyel 2003: 105-109).

A feleségének írott levelében említett, és Fonyódtól Lelléig Mórával együtt sétálgató jogász fiú nem más, mint Buday György, a későbbi világhírű fametsző. A balatoni nyár után azt a feladatot kapta barátjától, Jancsó Bélától, hogy készítsen interjút Mórával. Buday azonban nem vállalta a feladatot: „*A Móra-interjúért előbb kellett volna írni, [mert] mikor leveled jött, ő [ti. Móra] már Váradon volt. De Szentimrei [Jenő] jobbat is írt, mint én írtam volna*”,

válaszolta Buday szeptember 3-án Jancsónak (Cseke 2006: 100). A fölkerés aktualitását a boglári, Mórával közösen töltött idők adhatták, de fontos megjegyezni, hogy Buday György gyermekkorától ismerte Mórát: apja, Buday Árpád régészprofesszor és Móra, a régész-író között már 1908-ban barátság szövődött. (Budayékról és Móráról több közös fotó is készült Bogláron – a jelenleg ismert négy fennmaradt felvételt Kürti Béla kutatta föl. Ezekon kívül még két képet ismerünk Móra boglári tartózkodásáról: az első Buday Árpádné felvétele, és a Balaton vize fölött keskeny stégen álló, papucsos, fürdőköpenyes, szivarozó Mórát ábrázolja – feltehetőleg nem véletlenül „a Színházi Élet standszépségversenyén” indulók névsora mellett [Színházi Élet 1926: 68]. A másikat Péter László közölte: a kép „*Balatonbogláron, Vermes Dezső villájában*”, és rajta Móra baráti társaság közepén áll² [Péter 1981: 29-34].

Fenti levelet július 12-én küldte haza. „*Nem maradhatok itt tovább, mert máris alig bírom a helyzetet*”, írja ekkor, persze nem kevés öniróniával, maradt is még két hetet Bogláron. Ugyanezen a napon azonban egy másik levelet is meg kellett írnia – sajátos módon ismét csak a „*népszerűség*” miatt. Ez azonban ténylegesen kellemetlen volt számára, és levele bár kedélyes hangon szól, valójában egy vele kapcsolatos téves sajtóhíresztelés tételes megcáfolása. A cikk, amely Móra levelét közreadja, az alábbi felvezetéssel indul: „*A múlt héten egyik estilapban az a hír jelent meg, hogy a Fővárosi Könyvtár megüresedett igazgatói állására Wildner Ödön volt fővárosi tanácsnok mellett Móra Ferenc, a szegedi Kultúrpalota igazgatója is pályázik. A Magyar Hírlap kérdést intézett a Balatonbogláron nyaraló Móra Ferenchez, hogy igaz-e a hír, mire a következő választ kaptuk*”, majd következik a tipográfiaileg is elkülönített Móra-levelet (Móra Ferenc nem pályázik a Városi Könyvtár igazgatói állására 1926):

"Kedves barátom,

második hete heverek Gaal Gaszton Várhegyén, a hónaljig érő fűben és azzal foglalkozom, hogy nézem a Balatont esőben és napfényben és igyekszem elfogni egy-egy muslincát. Tudniillik a regénytémák muslincáiból, amik otthon is körülzsibonganak, de ott nem tudok velük egyedül maradni, holott igen szorít már a kiadóval való szerződéselem. Ezért bújtam ide egyedül és gondolhatod, hogy újságot nem olvasok a magunkén kívül s abból is leginkább csak az időjárását.

Az estilap szép találmányáról ennél fogva csak a te soraidból értesültem – szeretnék cserélni a fantáziájával annak, aki a pályázói szándékot rám költötte. Életemben csak egyszer pályáztam: a szegedi Kultúrpalotához, akkor is parancsra és hiszem az Istent, hogy többet már nem pályázom ebben az életben.

Aztán meg, hogy kerülne Saul a próféták közé és mit csinálnék én falusi kutya létemre a nagy városban, ahol még szekér sincsen, amelynek alája húzódnának. Okos ember való oda, barátom és közlő kiderülne, hogy én nem vagyok az. Ennyi magamhoz való eszem mégis

csak van. Aztán meg vasúti jegyváltásnál sem furakodtam azok elé, akik régebben vártak, inkább lemaradtam a vonatról, s még ha lett volna is ilyen szándékom, éppen Wildner Ödön útját sehogy sem keresztezném. De meg hogy is hagynám el az én kis Kultúrpalotámat, ahol minden rajta a kezem szennye s hozzá éppen most, mikor a szobámat kifestették újra: pompeji vörösre – alig várom, hogy láthassam már.

Az Isten az én kis kenyérem Szegeden tette le: hát már csak ott eszem meg, ami kevés még hátra van belőle.

Szeretettel köszönt mindnyájzatokat:

Balatonboglár, július 12.

Móra Ferenc"

Móra a levél után még két hétig maradt Boglárán – és még nyolc évig, haláláig maradt Szegeden.

*

Amikor évekkel később, Gaal Gaszton 1932-ben bekövetkezett halálakor visszaemlékezett erre a nyárra, emlékeit így vezette be: „*Nem tudom pontosan, hány esztendeje, mikor egy hónapot Boglárán töltöttem. Néhány kedves arcon kívül két tárgyi emléke is van a limbusomban annak a nyárnak. Az egyik egy kis selyemzászló, gomblyukba való, gombostű nyele van, s három titokzatos betű ráhímezve. Az a boglári kultúrnök klubjának a jelvénye volt, amelynek engem is tagjává fogadtak ezzel a zászlócskával, de nem avattak föl, s így a történelem számára ennek is csak a neve marad meg, mint az eleuziszi misztériumoknak.*”

A másik egy névjegy, a Gaal Gaszton kézírásával. Ez a szövege: (Móra 1932: 3).

De ahogy 1926-ban szüretkor sem ment vissza, később sem sétált többet a boglári Várhegyen. Balatonboglár rövid epizód volt, valóban csak egy dolgos nyaralás.

IRODALOM

Cseke Péter (szerk.) (1976): *Buday György és Kolozsvár. Álom egy Solveig-házról. Esszék, tanulmányok, levelek, visszaemlékezések.* Kolozsvár: Komp-Press.

Goitein Gábor (1926): Balatonboglár húsz év múlva. In: *Szívárvány*, 1926. aug. 3., 2-3.

Lengyel András (1976): *A szegedi Egyetemi Könyvtár Móra-kéziratai. Katalógus és szövegközlés.* Szeged: József Attila Tudományegyetem.

Móra Ferenc 50-ik születésnapján (1929). Kosztolányi Dezső, Pásztor Árpád, Laczkó Géza és Karinthy Frigyes nyilatkozik a magyar mezők énekeséről. *Délmagyarország*, 1929. júl. 29. Újraközlő: Lengyel András (szerk.) (2006): *Ének a szegénységről. In memoriam Móra Ferenc.* Budapest: Nap Kiadó, 105–109.p.

Kőhegyi Mihály – Lengyel András (szerk.) (1987): *Móra Ferenc családi levelezése.* Kecskemét: Kecskeméti Katona József Múzeum.

Móra Ferenc előadása (1926). In: *Szívárvány*, 1926. aug. 3.

Móra Ferenc nem pályázik a Városi Könyvtár igazgatói állására (1926). In: *Magyar Hírlap*, 1926. júl. 13., 7.p.

Móra Ferenc (1932): Az utolsó látogatás a várúrnál. In: *Magyar Hírlap*, 1932. okt. 30., 3.p.

Péter László (1981): Móra Ferenc levelei Lászlóffy Mihályhoz. In: *Somogyi-könyvtári Műhely*, 1981/1., 29–34. p.

Színházi Élet, 1926. aug. 9–15.

Wallinger Endre (1967): Móra Ferenc ismeretlen levelei Kaposváron. In: *Somogyi Szemle*, 1967/1., 96–117.p.

Wallinger Endre (1966): Autogramja Móra Ferenc. Egy kisdíák naplója és egy író visszaemlékezése. In: *Ország-Világ*, 1966. aug. 31., 13.p.

JEGYZETEK

¹ Köszönöm a segítséget a Móra-ikonogárfiát készítő Kürti Bélának.

² A boglári csoportképen bal szélén Lászlóffy Mihály áll.

"Oh, how grand Mora has spat!" - Ferenc Móra's Summer of 1926 in Balatonboglár, Hungary

Tamás Bíró-Balogh

Ferenc Móra spent many summers at Lake Balaton, Hungary. These include more familiar vacations when novels or creations were born on the shore of the lake. The summer of 1926 is not like this. However, a recent rare document may help to make the biography better and more detailed.